

LUTHERSK KIRKETIDENDE

INNHOLD

Om Fritt Ord / Fra bokfronten /
Fra bispedømmerådene og Kirke-
departementet

SØNDAGSTEKSTEN

3. søndag etter pinse - *Tore Skjæveland*

St. Hansdagen - *Ingvild Helene Mydske Fallegård*

4. søndag etter pinse - *Dag Øivind Østereng*

Tekstkommentar til prøvemeningenene - *Harald Kaasa Hammer*

Sankthans (Jonsok) [Ny tekstbok] - *Ernst-Modest Herdieckerhoff*

Sankthans (Jonsok) [Ny tekstbok] - *Kjell A. Skarteterhagen*

3. søndag i treenighetstiden [Ny tekstbok] - *Kjell A. Skarteterhagen*

Ytringsfrihet
er livsviktig.

Om Fritt Ord

De siste ukene har rommet mange samtaler med utgangspunkt i at filosofen Nina Karin Monsen ble tildelt Fritt Ord-prisen for 2009. Flere av dem har for min del hatt preste-tjenesten som ramme - både sjelesorgens rom,

kirkekaffen og samtale med ledere i barne- og ungdomsarbeidet. Derfor henter jeg det også inn her. Verdidebatt er noe vi prester må ha en beredskap på. Både i forkynnelsen, i sjelesorgen og i andre fora må vi være oss uhyre

bevisste hva vi sier, hvilken agenda vi selv har, hvilket rom den offentlige samtalen har skapt som vi så snakker inn i.

For meg har denne saken - det vil si det jeg har fått med meg av den i media og de samtaler som har kommet som følge av den - skjerpet noen tanker om ytringsfrihetens dilemma. For øvrig tanker som jeg i stor grad gjenkjenner fra mine samtaler med både muslimske og konservative kristne venner.

Ytringsfrihet er livsviktig. Noen kjemper for den med livet som innsats. Andre motarbeider

Fra ulike hold blir det sagt at ytringsfriheten i den norske offentlighet ikke er så fri som man vil ha den til.

den like sterkt. Den brukes til nødvendig informasjonsutveksling og meningsbrytning, den øker fargene og mangfoldet i fellesskapets samtale, den forårsaker historiske endringer, og den er en av forutsetningene for å kunne kjenne frihet. Men den gir også rom for en meningskloakk der de mest sårende, grumsete og usaklige meninger kan flyte fritt. Når debatten blir preget av de mest ytterliggående stemmene, er det minst to grupper som blir tause: De som ønsker nyanser og ikke orker å bli identifisert med de svart-hvite versjonene. Og de som står midt oppi det som diskuteres, med sin egen sårbarhet, ja, faktisk er det som blir diskutert. Slik kan ytringsfriheten true nettopp den dialogen og det mangfoldet den skal stå som garantist for.

Flere samtaler den siste tiden har illustrert dette. En lesbisk kvinne, vokst opp i et svært konservativt kristent miljø, var fortvilet da hun kom til samtale. Hun opplevde at midt i en lang og krevende vei tilbake til kristen tro, kom den aktuelle debatten og åpnet mange av sårene fra barne- og ungdomstid. En mamma til et av mine dåpsbarn satt og gråt på kontoret. Hun hadde lest om et barn som tok livet sitt på grunn av mobbing om å være "uekte barn" (et begrep som går igjen i gamle dagers kirkebøker) - og var bekymret for sitt eget barns framtid. En ungdomsarbeider ringte og var frustrert og lei seg. Han opplevde at det store arbeidet de hadde lagt ned for å få ungdommene til å snakke skikkelig til hverandre, ble vanskeliggjort av at voksne mennesker får en pris for å snakke styggere om sine medmennesker enn de noen gang ville tillatt av

språkbruk på klubben. En kollega med et konservativt ståsted sukket at det med denne debattrunden var blitt enda mer umulig å hevde sin skepsis mot den nye ekteskapsloven, fordi man med en gang ble assosiert med den mest ekstreme og krenkende ordbruken. Med andre ord: Denne verdidebatten har absolutt med prestehverdagen å gjøre - både vår rolle som sjelesørgere og veiledere, som deltakere i lokal debatt og som forkynnere og ledere.

Jeg ønsker at vi prester kan bidra til en redelig, ærlig og grundig debatt rundt viktige verdigspørsmål. En debatt som kan tydeliggjøre ulike problemstillinger og argumenter, som kan gi økt kunnskap, og som kan ivareta både den prinsipielle drøftingen rundt en sak, og de men-

nesker som er mest berørt av den. Da må vi sette oss grundig inn i saksfeltet, bruke bønningen og teologien for alt den er verdt, og lytte godt til de som blir mest berørt. Og så gjelder det å ha god prestelig selvinnsikt - har jeg lettest for å bli prinsipiell på bekostning av troverdig empati med det enkelte sårbare menneske, eller tenderer jeg mot å bli så opptatt av enkeltmennesket at jeg ikke klarer å tenke prinsipielt? Denne selvinnsikten må også innebefatte hele den konteksten jeg er prest i. Hvem har definisjonsmakten og meningsmakten der? Hvor er sårbarheten? Et maktkritisk perspektiv er helt nødvendig, hvis debatten ikke skal bli krenkende.

Det er en tendens til at "alle" vil fremstille seg som sårbar minoritet - og dermed med rettmessig krav på mer rom og beskyttelse. Enten de er homofile, konservative kristne, liberale, FrP'ere, homofile, kvinner, single, politikere eller andre. Og i gitte situasjoner kan alle disse - og de fleste andre - representere minoriteten, som trenger et vern. Derfor må vi alltid spørre oss hvor makten ligger; hvilke grupper og holdninger som møter motstand, akkurat der og da, og ta hensyn til det.

Men det er forskjell på sårbarhet. Jeg mener det bør være forskjell på hva man skal tolerere fra hverandre i en debatt hvor den ene parts liv og praksis er det som faktisk debatteres. Jeg ønsker meg ikke et debattklima hvor omkostningene ved å være såkalt "politisk ukorrekt"

blir for store, så den ukorrekte tydeligheten forsvinner. Jeg tror ikke på at det går an å ha viktige debatter uten friksjon, uten uenighet, uten at noen føler seg utfordret. Hvis det skjer, blir debatten mindre lærerik, interessant og engasjerende. Problemet oppstår når de mest ytterliggende meninger gjennom sin plass i den offentlige samtale legitimeres og bringer andre til både taushet og fortvilelse. Vi - ikke minst kirken - er nødt til å tenke over hvilke skadevirkninger som kan oppstå. Vårt menneskesyn, med blick for både det gudgitte og det syndige i oss, impliserer at vi både forsvarer det enkelte menneskes rett til å ytre seg i det offentlige rom, og det enkelte menneskes rett til å bli beskyttet mot de mest destruktive ytringer.

Når noen da roper opp om at den politiske korrekthet hindrer debatten, tenker jeg at denne "korrektheten"; denne slags bindingen på hva som skal være "lov" å si, faktisk også kan holde debatten såpass på plass at de menneskelige omkostninger ikke blir altfor store.

Fra ulike hold blir det sagt at ytringsfriheten i den norske offentlighet ikke er så fri som man vil ha den til. I den aktuelle debatten har mange hevdet at de trange rammene for hva som er politisk korrekt å hevde, vanskeliggjør meningsutvekslingen. Jeg ser at det kan være et problem. Jeg ønsker meg ikke et debattklima hvor omkostningene ved å si noe som noen ikke liker, blir så store, at mange blir tause. Da er det bedre å få mange ulike argumenter opp i dagen og gjennom en sunn debatt bli klokere. Problemet er når de mest ytterliggende av meninger gjennom sin plass og behandling i det offentlige Men nettopp den politiske korrektheten kan også fungere som et vern om mangfoldet. Fordi den hindrer at debatten blir så grumsete, usaklig og krenkende mot enkelt-personer, at de mest sårbare melder pass. Det bør være forskjell på hva man skal tolerere fra hverandre, når den ene part kan forholde seg til saken uten at det konkret.

En annen sak er at tilgangen på språket, kontaktene, nettverket, kodene som gir mulighetene til å bli hørt, fortsatt er svært ujevnt fordelt. Muligens ikke i teori, men i hvert fall i praksis. "Alle" forstår seg selv som minoriteten

- enten de er homofile, muslimer, konservative kristne, FrP'ere. Og "alle" kan havne som minoriteter i en gitt sammenheng. Det er reelt at de fleste miljøer og subkulturer kan stå i fare for å utvikle sterke begrensninger på hva som er "lov" og "ikke lov" å si.

Det kan også v blir umulig å ytre seg hvis man selv ikke står oppe i saksfeltet med sitt eget personlige liv som innsats. Jeg må dog innrømme at jeg synes det er forskjell på hva man skal tolerere fra hverandre, når det man diskuterer er det viktigste, mest sårbare og personlige ved den ene parts liv.

Hvilket ansvar følger med ytringsfrihet?

Jeg har møtt mange som synes diskusjonen om ytringsfrihet blir så komplisert at de trekker seg.

Ug jeg skjønner dem godt. Jeg blir matt og forvirret selv av alle kryssende hensyn. Samtidig er det viktig å holde samtalen i gang, selv om ikke alle trenger si hva de mener på TV, på nettet eller i Aftenposten. Verden blir rikere og livet mer spennende hvis vi tenker gjennom ting, byr på oss selv og bryner tankene våre i samtaler med andre. Det kan gjøre oss klokere og bedre til å leve sammen. Og hvis vi ikke evner å ha minst to, helst flere tanker, i hodet samtidig, må vi heller sørge for å ha forskjellige mennesker rundt oss som kan representere mange ulike tanker om en ting.

Jeg vil forsvare ytringsfriheten - men også problematisere den. Den må alltid sammenholdes med ansvarlighet og et kritisk perspektiv på makt. Hvor ligger makten, og hvor finnes avmakten? Hvem er den aktuelle sårbare minoriteten i den gitte situasjonen? Hvordan blir ting sagt? I dagens mediasamfunn er det så mange kryssende samtaler og skiftende konstellasjoner og roller, at det knapt finnes enkle svar på disse tingene. Men uten et gjennomtenkt forhold til ytringsfriheten, kan den komme til å strupe nettopp den samtalen den vil fremme. Fordi den kan bli så "fri" og gi rom for så mye verbalt søppel at det gjør debatten umenneskelig og uverdigg.

De jeg har snakket med som prest om dette, har opplevd det svært ulikt. Noen er fortvilet og føler at deres eget liv er dratt ned i gjørma enda en gang. Andre synes det har vært oppmuntrende å se at meninger de selv identifiserer seg med, legitimeres med en pris. Noen synes debatten har vært forfriskende direkte, og

har etterlyst mer av sånt i vår egen kirkelige sammenheng. Andre har kjent på avmakt i møte med en debattkultur de ikke orker å forholde seg til. Jeg tenker at vi som prester plikter å tenke grundig igjennom de etiske dilemmaer selve ytringsfriheten reiser, for å kunne være gode og ryddige samtalepartnere for ulike folk vi er prest for.

Hvilket ansvar følger med ytringsfrihet? Bør det finnes grenser for den? Er den reell - fungerer den i praksis? Hva betyr toleranse i forhold til ytringsfrihet? Hva gjør vi når toleransen blir intolerant fordi den ikke vil tolerere det den oppfatter som intoleranse? Hva gjør en relativisme som sier at alle syn er like gyldige og like bra, i møtet med et syn som er uenig i nettopp det?

SUNNIVA GYLVER
Sunniva.Gylver@oslo.kirken.no

Luthersk Kirketidende beklager

at nr. 9/09 ble forsinket ut til abonnentene. Dette skyldes dels en feil ved innsendingen av adresselister til Posten og dels manglende tilbakemelding fra Posten om feilen som var oppstått. Vi beklager, som sagt, det inntrufne og vil gjøre vårt ytterste for å hindre gjentakelser.

FRA BOKFRONTEN

Bård Eirik Hallesby Norheim:

Kan tru praktiserast?

Teologi for kristent ungdomsarbeid.

318 sider. Tapir akademisk forlag, 2008.

Innen academia er ungdom og ungdomstid blitt et eget forskningsfelt. Ph.d.-stipendiat Bård Hallesby Norheims bok om teologi for kristent ungdomsarbeid viser at dette har slått inn også i teologifaget. Kristent ungdomsarbeid er blitt tema for akademisk refleksjon. Ved MF har man fått et eget profesjonsstudium for kirkelige ungdomsarbeidere, kalt *Ungdom, kultur og tro* (UKT). Ved Høgskulen i Volda har man allerede lenge hatt en tensing-linje som har avfødt både vitenskapelig produksjon og håndbøker. Vi skal heller ikke glemme at de kristelige organisasjonene gjennom tiår har utgitt en rikholdig og teologisk både profilert og reflektert veiledningslitteratur vedrørende kristent ungdomsarbeid. Allerede på 1950-tallet leverte IKO viktige bidrag på høyt nivå vedrørende ungdom, konfirmasjon og katekumenat. Men en fagbok der kristent ungdomsarbeid gjøres til gjenstand for teologisk refleksjon på akademisk nivå, er noe nytt. Forhåpentligvis vil boken stimulere til debatt og videre refleksjon i det norske kirkelandskap. Den bør leses med et kritisk blikk, for her er det mye å diskutere. Forfatteren kommer ikke i mål med sitt prosjekt. Det blir for mange løse ender, uavklarte spørsmål og omtrentligheter.

Men han skriver godt, morsomt, variert og populært, på et lødig nynorsk. Boken strutter av engasjement og visjon, og den krydres med ulike typer fortellingsstoff og innfallsvinkler av både selvopplevd og oppbyggelig karakter. Det kan likevel bli i overkant mye "prat" og klisjeer, på bekostning av klarhet, sammenheng og presisjon.

Sjangermessig fremstår boken som en hybrid. Den er fagbok og håndbok eller eksempelsamling på en og samme tid. Det er et bevisst grep fra Norheims side. I bokens første del utvikler han en form for teoretisk rammeverk. I del to lar han korte erfaringsbaserte bidrag ført i pennen av ledere innen kirkelig ungdomsarbeid tjene som eksempler på det han fremholder som "kjernepraksiser" for et kristent ungdomsarbeid. Her er mye gammelt kjent i ny innpakning. Mange av erfaringene er gjort i forbindelse med kirkelige trosopp-læringsprosjekter knyttet til konfirmasjon, Den norske kirkes eneste virkelige breddetiltak etter dåpen. Bidragene reflekterer også at en bestemt terminologi er i ferd med å innarbeides i det kristelige ungdomsarbeidet. Bruken av begrepene "identitet" og "praksiser" er et uttrykk for det. I del tre forsøker han å trekke de to

delene sammen og utmynte en teologi for kristent ungdomsarbeid.

Boken er et forsøk på å utvikle en teologisk grunntenkning for kristent ungdomsarbeid i en norsk luthersk folkekirkekontekst. Det er en svakhet at dette utgangspunktet tas for gitt og ikke blir kritisk drøftet. Kirkens utfordring i vår tid er i følge Norheim å fostre en tro som gir mening gjennom hele livet og i alle kontekster. Spørsmålet er da om kristen tro kan praktiseres, og om svaret på dette spørsmålet kan være med på å gi utkast til en teologi for kristent ungdomsarbeid. Dette skjer i dialog med "samtidig" internasjonal tenkning om kristent ungdomsarbeid ("Youth Ministry"), hovedsakelig utformet på amerikansk mark med utgangspunkt i reformert teologi, og med "luthersk tradisjon". Boken fokuserer på hva det vil si "å praktisere den trua som vert gitt i dåpen" og utmyntes konkret i sju såkalte "kjernepraksiser", som plukkes direkte ut av Luthers skrift *Om konsiliene og kirken (Von den Konziliis und Kirchen)* fra 1539.

Valget av samtalepartnere er et tegn på den stadig økende teologisk reformerte innflytelse på norsk ungdomsarbeid. Det er dette Norheim prisverdig nok forsøker å demme opp for. I møtet med samtalepartnerne blir synet på dåpen derfor den viktigste forskjellsmarkør. Men forfatteren utvikler ikke noen mer omfattende og systematisk helhetsoppfatning for å avklare forholdet mellom de ulike konfesjonelle tradisjonene. Samtalepartnerne blir dessuten for mange og ulike. Han plukker enkeltheter uten å gå inn på de teologiske og filosofiske grunnforskjellene mellom ulike teologiske systemer når det gjelder synet for eksempel på Gud, verden, mennesket og historien. Derfor bruker han også filosofisk og ideologisk sett tunge begreper som "praksis" og "identitet" uten å klargjøre innholdet. Det er dessuten påfallende at forfatteren ikke bruker NT/Skriften, norma normans, for å drøfte/belyse saksfeltet "kristen praksis". Antropologien er også uklar. At menneskets gudsbilde gjenopprettes når "vi praktiserer tru" og "Gud handlar i oss", er teologisk svært tvilsomt. Gudbilledligheten er da vitterlig forankret i skapelsen og består uansett et menneskes forhold til kristen tro. Også ekklesiologien forblir uavklart. Spenningen mellom "oppdragelses-

kristendom" og "vekkelseskristendom" berøres, men drøftes ikke ut fra dagens kirkelige situasjon med stadig svekket kristendoms-kunnskap og "kristen praksis" i hjem og skole. Heller ikke redegjøres det for den lutherske kirketanke eller hva "luthersk tradisjon" er. Det er ikke nok å bruke Luther som mantra ved å nevne navnet hans og ta med noen punkter fra to av hans skrifter og en kort referanse til den lille katekisme. Bruken av og henvisningen til Luther er overraskende enkel og historisk ureflektert.

Bokens siste del er et forsøk på å føre de to foregående delene sammen og utvikle en grunntenkning for trospraktiserende ungdomsfellskap i vår norske kontekst - en ekklesiologi for kristent ungdomsarbeid. Kapitlet er uforløst og uklart. Empirien er for svak. Her trekkes dessuten nye samtalepartnere inn. Vi presenteres for den kjente katolske teologen, kardinal Avery Dulles og hans bok *Models of the Church* og for Dietrich Bonhoeffer, uten at stoffet utnyttes. Begge representerer ekklesiologiske helhetsoppfatninger det faktisk hadde vært fruktbart å diskutere med i bokens første del. Da hadde vi fått klare ekklesiologiske problemstillinger på bordet innledningsvis. Bonhoeffer brukes som springbrett til en kortfattet drøfting av spørsmålet om "ungdoms-kyrkjelyd" - uten at Norheim egentlig formulerer en helhetlig ekklesiologisk oppfatning forankret i menigheten og dens felles praksis, gudstjenesten, med alt det innebærer for tro og liv.

De kritiske merknadene til tross: Boken er verd å lese. Den bæres av et engasjement som smitter, og innholdsmessig er det momenter og ansatser det definitivt går an å bygge videre på, eksplisere og utvikle. Forhåpentligvis vil Norheim arbeide videre med saksfeltet i dialog med seg selv, den lutherske tradisjonen og norsk virkelighet, både den fortidige og den nåtidige.

Kristin Norseth

SØNDAGSTEKSTEN

Tore Skjæveland, Ingvild Helene Mydske Fallegård og Dag Øivind Østereng

3. søndag etter pinse

Preiketekst: Luk 14,16-24

Lesetekstar: Jes 25,6-7; Op 19,5-9

Jesus, ein utfordrande gjest

Her er ein preiketekst som nesten er avhengig av at ein har lese konteksten i kap 14. Jesus er sjølv i gjestebod hjå ein farisear når han fortel denne likninga som eit svar på noko ein av gjestane seier til Jesus. Eg kan tenka meg at det kanskje var det ikkje så kjekt å ha Jesus der som verten hadde tenkt, for han utfordrar. Fyrst set han farisearane, og truleg verten óg, fast så dei ikkje kan svara (v 1b-6). I selskapet som er på sabbatskvelden, gjer han ein sjuk frisk, og når han spør om det er lov, teier dei. Så utfordrar han dei på kjærleiken: Kva dersom det gjaldt ein du er glad i, som son din? Og dei er like tause. Kanskje var det pinleg; kanskje innser dei at dei har møtt sin overmann, og vil ikkje tapa ein diskusjon.

Deretter har Jesus tre ord, tre utfordringar, fyrst til gjestane, så til verten og til slutt til den gjesten som tar ordet. Han utfordrar gjesten på det å søkja ære ved å setta seg høgt oppe ved bordet i staden for å gje høve til at verten kan få gjera ære på dei (v 8-11). Så utfordrar han verten ved å seia at han heller enn å be sine likemenn burde be dei som ikkje var i stand til å be han igjen, så skal han i staden få løn i himmelen (v 12-14).

Jesus utfordrar hjartelaget deira, set fingeren på egoismen deira, egoisme som fører til at dei har ulike reglar for folk og dyr dei er glade i, og for andre, slik som med den sjuke, egoisme som fører til at dei er så opptatte av si eiga ære at det ikkje vert plass til at andre kan gjera ære på dei, egoisme som fører til at ein ikkje inviterar til fest utan å tenka gjengjeld, når ein med sin overflod kunne ha gjort godt mot dei som stod utanfor.

Det er ein utfordrande Jesus som fortel likninga i dagens preiketekst, som eit svar til den gjesten som seier i v15: «Sæl er den som får sitja til bords i Guds rike!» Dette er det eskatologiske festmåltidet i Guds rike, som er skildra i leseteksten i Jes 25,6-7:

Invitasjon og avslag og invitasjon

V 15 før preiketeksten fungerer som nøkkelen til å forstå likninga.

V 16-17 skildrar ein mann som fylgjer vanleg høfleg praksis for gjestebod blant dei hogare klassar. Fyrst vart det sendt ut ei innbyding, og så vart det sendt ut innkalling når måltidet var klart.

V 18-20 er reaksjonane til gjestane. Dei bryt med det som er forventa, og orsakar seg og takkar nei. Dette kan oppfattast som ei fornærming mot verten, noko reaksjonen til verten i v 21 understrekar; han vart sint.

Den fyrste skuldar på eit jordkjøp, og kanskje

var han forplikta til dra på synfaring som ein del av kjøpet. Den andre skuldar på fem nyinnkjøpte oksar, noko som tyder på at dette er eit selskap i det høgare sosiale lag; to oksar som trekkdyr var det vanlege. Den siste orsakar seg ikkje ein gong, men seier at han nettopp har gifta seg. Det er nok ikkje eit stort poeng, men dette liknar på dei lovlege grunnane til å få fritak for krigsteneste i 5 Mos 20,6 og 24,5.

V 21: "Då vart herren i huset sint og sa til han: 'Gå straks ut på gater og torg i byen og hent inn fattige og uføre, blinde og lamme.'" Det er ikkje den straffande harmen eller vreiden over synda som her er poenget, men heller sorgsinne over at festmåltidet ikkje kjem i gang. Difor er resultatet ikkje straff, men at fleire vert inviterte. Reaksjonen ligg nærare Jesu gråt over Jerusalem i Luk 19,41-44: "Hadde du berre på denne dagen skjønna, du òg, kva som tener til fred! Men no er det gøymt for auga dine."

Den sinte reaksjonen finn me og igjen i v 24: "For det seier eg dykk: Ingen av dei som var bedne, skal få smaka festmåltidet mitt." - Avslaget vert til utestenging for alltid, ikkje fordi verten ikkje inviterte eller stengte ute, men fordi dei sjølv avlo. Det vert ein sjølvpåført dom, slik som det vert sagt i Joh 3 17-19: "Og dette er dommen: Lyset er koma til verda, og menneska elska mørkret meir enn lyset, for gjerningane deira var vonde."

Mot dette står den grenselause invitasjonen: Dei førehandsinviterte, dei i byen, som var utanfor det gode selskap: fattige og uføre, blinde og lamme, og til slutt dei utanfor byen, på vegar og stigar. Den raude invitasjonen vert understreka med: "Nøyd folk til å koma inn, så huset mitt blir fullt." sjølv dei som ikkje kjenner seg verdige eller trur dei kan koma, skal overtalast. Ordet "nøyd" (gresk: anang-kazá) kan òg omsetjast med å tvinga, og dette verset har i mellomalderen vorte overfortolka og bruka til å tvinga kjettarane til omvending med våpenmakt, men her understrekar det den raude invitasjon. Frå å vera eit selskap i dei høgare lag er det blitt eit festmåltid utan spørsmål om verdigheit.

V 24: Det er litt uklart om det er Jesus eller verten i likninga som uttalar orda, men det avsluttar likninga som ei klar fjerde utfordring til vert og gjestar som Jesus er saman med.

Himmelsk festmåltid

Lesetekstane handlar om den himmelske bryllupfest og om endetidas store festmåltid som Gud skal laga i stand. Gud inviterar til gjestebod på fjellet med feite, mergfulle retter og gamal, klåra vin - overflod og glede. Det handlar om trøyst og håp og fest.

For Israelsfolket var håpet at dei skulle få det godt etter kampen mot fiendar. Johannes Openberrig er skriven til trøyst for dei kristne som møtte forfølgning, for å skildra håpet om Guds siger og glede i himmelen. Det er dei utvalde si løn å sjå fram til.

Nattverd

Det er ein god dag å feira nattverd, for nattverdliturgien vår har to klare linjer til dagens tekstar. Det eine er invitasjonen: Kom, for alt er ferdig, som er nesten identisk med tenaren sin invitasjon. Det andre er prefasjonen sine ord: "Ved han lovsyng englane din herlegdom, og di kyrkje i himmelen og på jorda prisar namnet ditt med samrøysta lovsong. Med dei vil vi òg blanda våre røyster og tilbedande syngja." Her er det tidlause fellesskap med dei som er med ved det himmelske festmåltidet, uttrykt. Me er enno ikkje der, men får vera med i lovsongen

Preika

Eg vil foreslå at ein startar med konteksten og fortel om Jesus som utfordrande gjest, før ein les teksten. Denne teksten fungerer som lov og evangelium, som avsløring og invitasjon. Likninga fungerte som ei utfordring til dei som kjente seg innanfor i det gjestebodet Jesus var og det bør og preika gjera. I sine ord til Jesus avslører han dei og viser at dei er ikkje i samsvar med Guds standard, men tenker egoistisk. Same haldninga anar me òg hjå gjestene i likninga, som avslår. Dei er for opptatte av det materielle og det familiære til å svara ja til invitasjonen. Kva haldning finn me igjen i oss sjølv? Er me òg oss sjølv nok og seier heller ja til oss sjølv enn ja til Gud?

Samtidig er gledesbodskapen, evangeliet like klart: Du er invitert til det himmelske festmåltidet, og Gud inviterar langt utover dei som er "verdige" og "insidere". Det er ikkje avhengig av vårt ja, men av invitasjonen, av at alt er gjort ferdig med Jesu frelsesverk. Utfordringa til predikanten er å skildra festen hjå Gud

og livet med Gud så det vert ein reell invitasjon. Her bør nattverden som nådemiddel nemnast med anten det er nattverd denne dagen eller ikkje. Teksten har ein klar utfordring og invitasjon, og det bør óg preika ha.

Salme 241 "Der mange skal komme frá øst og frá vest" passar godt denne dagen.

TORE SKJÆVELAND
Seksjonsleiar for kyrkjefag,
Bjørgvin bispedøme

St. Hansdagen

24. juni 2009

Prekentekest: Joh 10,40-42

Lesetekster: Mal 4,5-6; Apg 19,1-6

St. Hans eller Jonsok kan følge ordningen Forenklet høymesse eller Prekengudstjeneste. Det kan også brukes ordningen Aftensang eller Morgensang. Alterboken gir oss slik direktiver for en enklere gudstjeneste denne dagen, evt. lagt til morgon eller kveld. I år kommer St Hansdagen midt i uken, onsdag 24. juni. En kveldsgudstjeneste, gjerne utendørs, blir vel dermed aktuelt de stedene man velger å markere denne dagen med en egen gudstjeneste.

Litt historikk - og mystikk til dagen:

Selve Sankthans eller Jonsok er 24. juni, men det er ofte Sankthansaften, 23. juni, vi feirer her i landet. St. Hans er minnedagen for døperen Johannes' fødsel, men vi feirer også midtsommer og sommersolverv denne dagen. Sankthansaften har vært sommerens viktigste merkedag i Norge med store bål, dans, rømmegrøt og blomsterkranser. I dag er kvelden preget av grillmat, og mange benytter anledningen til båtturer og feiring nær havet. Det brennes store bål, særlig langs kysten. Det var opprinnelig en skikk som skulle beskytte menneskene mot onde makter. Ilden lignet solen og skulle forsterke solens kraft, og folk danset gjerne rundt bålet. Mange steder i Europa ble disse bålene forbudt da kristendommen ble innført; det ble sett på som hedensk. Sankthansbål ble forbudt i Sverige, og det er en forklaring på at maistangen er så viktig når svenskene feirer midtsommerraften. St Hansnatten er en myteomspunnet natt. Jeg nevner kort innsamling av legeurter; en ungjente som la dem under hodeputen ville drømme om sin tilkommende. Også vannet ble tillagt spesiell kraft denne kvelden. Dugg samlet inn om natten kunne virke mot ulike lidelser. Dette bare for å nevne noe av magien dagen, kvelden og natten har vært forbundet med i tidligere tider. Mange fletter fortsatt blomsterkranser som de har i håret på Sankthansaften. Denne skikken har sine røtter i en skikk som kaltes å vekke åkeren. Kona på gården gikk denne kvelden rundt i åkeren og plukket kornstrå og

markblomster som hun flettet til en krans. Mens kona gikk sakte rundt og flettet blomster, sang hun en sang som skulle vekke åkeren.

Tidligere var liturgisk farge denne dagen rød i og med at Johannes led martyrdøden. Det er imidlertid slik at det er døperens oppgaver som forløper for Kristus som skal feires. Derfor er fargen de senere år endret til hvit, tegnet for glede og fest.

På primstaven er jonsok gjerne merket med en krone, et kors, en lja eller et tre.

Tekstene:

Prekenten er naturlig nok hentet fra Johannes' evangelium. To korte vers, om Jesus som dro til det stedet ved Jordan-elven der Johannes hadde døpt. Også denne korte, men viktige konstateringen: "Der ble han en tid." Disse fem ordene sier mye om Jesus. Han var ofte i bevegelse, flyttet seg rundt i områdene rundt Galilea, nedover mot Jerusalem, ned til Jordan elven og områdene rundt Dødehavet. Men han reiste ikke bare gjennom; han stoppet og ble der en tid. Jesus brukte tid sammen med mennesker, både sammen med sine nære, de 12, og sammen med folkemengden. Mange kom til ham. De ville være sammen med ham. Nærværet og samværet med Jesus var etterspurt og viktig. De kommenterer dagens hovedperson, døperen Johannes. De sammenligner ham med Jesus og ser at Johannes gjorde ingen tegn. Men de husker at alt Johannes sa om denne mannen, om Jesus, var sant. Døperens vitnesbyrd om Jesus har nådd sitt mål. Mange fikk høre; nysgjerrigheten ble vekket. Mange kom til tro på Jesus.

Jeg har ofte tenkt på Johannes, gutten som ble født av Elisabeth, Maria sin slektning. Elisabeth er den kvinnen den unge, kommende mor Maria oppsøker etter at hun har fått englebesøk. Elisabeth som selv var i tredje måned, tar imot Maria. De to kvinnene deler sikkert sine forventninger, sin usikkerhet, sin glede. Den lille døperen hopper i Elisabeths mage, så sterkt var det guddommelige nærværet. Det er ikke rart dagen, aftenen og natten til døperens minne fikk sin plass på den natten som i hedensk kultur allerede hadde så mye magi knyttet til seg. Tenk bare på primstavens motiver: Krone, kors, lja og tre som kan symbolisere makt, død, ondskap og vekst.

Leseteksten fra Apostlenes gjerninger vitner så sterkt om det nye som kom med Jesus, og om vitnesbyrdet Johannes bar. Johannes sin oppgave var å vekke de sovende; han forberedte folket på Ham som skulle komme. Johannes levde hele sitt liv i skyggen av en annen, en som var større enn ham, en han ikke var verdig å løse sandalremmen for. Likevel er Johannes blitt så stor; vi markerer fortsatt hans fødsel. Den som våger å peke på Jesus, blir ikke glempt. Men det er Jesus, ikke Johannes, som bringer det nye, dåpen, Den hellige ånd.

Når vi i år 2009 samles rundt båten en forhåpentligvis varm junikveld, er det ikke for å forsterke solens kraft eller for å holde onde makter unna. Vi samles rundt båten for å minnes ham som selv tente et bål på stranden tidlig en morgen. I bålets glør, med fiskemåltidet tilbredt i bålets varme, så de 11 hvem han var: Den oppstandne Jesus Kristus.

Johannes pekte på Jesus. Jesus kom, han ble der en stund, folk kom til tro.

**INGVILD HELENE
MYDSKE FALLEGÅRD**
Komminister i Torslanda

4. søndag etter pinse

28. juni 2009

Prekentekest: Luk 15, 1-10

Lesetekster: Mika 7,18-19 og Ef 2,1-10

"Gled dere med meg..."

4. søndag etter pinse er en dag preget av Guds proaktive og oppsøkende nåde. Gud viser seg som det handlende subjektet i alle de tre tekstene for dagen. Og tekstene åpenbarer på den måten evangeliet for oss på en skinnende måte; frelsen er Guds verk (Opus Dei).

Vi er i treenighetstiden, og når vi tenker kirkeårsmessig om denne tiden, ligger som regel fokuset på det kristne livet, på troen og troens liv som skal vokse, modnes og styrkes. Som tiden fra advent til pinse handler om Kristus, hans liv og hans verk, handler treenighetstiden om oss, om kirken og om livet i denne verden. Dagens tekst passer for så vidt inn i dette mønsteret, men det gjør allikevel ikke oss og våre liv til evangeliets sentrum og innhold. Kollektbønnen formidler dette når den taler om oss med disse ordene "... så vi angre våre synder og vender om til deg i tro på ditt løfte om at du vil tilgi oss, ..." Kallet til omvendelse står derfor sentralt denne søndagen, og likevel - det sentrale i dagens formidling av evangeliet må ikke stanse ved ensidig alvor omkring innenfor eller utenfor, tapt eller funnet, død eller levende, fordi tekstene er sterkt evangeliske. Det glade budskapet må fram i all sin storhet, nemlig dette at Gud er den som leter, søker, frelser, tilgir og finner. - "Gled dere med meg!" er derfor et hovedord i teksten. For når noen er funnet i Kristus, da er det en stor glede som vi inviteres til å ta del i.

Tekstobservasjoner

Lukas 15 er kapitlet med de tre store lignelsene om den tapte sauene, den tapte mynten og den tapte sønnen. Hele kapittel 15 hos Lukas er i hovedsak lukansk særstoff, men vi finner bildebruken om de nittini sauene og den ene også hos Matteus (18,12-14). I de tre lignelsene hos Lukas er det i mindre grad enn hos Matteus fokus på forholdstallene. Hovedsaken er at noen/noe er tapt, nemlig *den ene* sau, mynt, sønn. Eksegetisk er det derfor et poeng å finne fram til meningen med verdien av *den ene*.

Dette blir ikke desto mindre spenningsfylt i Lukas sin anvendelse av lignelsen, fordi den ene er representert ved et kollektiv, en hel gruppe som omtales som *tollere* og *syndere*. Denne *ene* (gruppen) settes i forhold til den andre gruppen som omtales i flertall, som en masse, nemlig fariseerne og de skriftlærde.

Bakgrunnen er at "massen" tar anstøt av at Jesus har fellesskap med *den ene*. Det kan være et *moralsk* anstøt, nemlig at de opplever Jesu fellesskap med tollere og syndere som en anerkjennelse av deres livsførsel. I så fall vrangtolker de Jesu oppsøkende hensikt. Den misforståelsen oppklarer Jesus greit gjennom sin lignelse. Han sier med rene ord at disse trenger omvendelse og nytt liv. Det er nettopp *derfor* han oppsøker dem.

Men det kan også være *misunnensels* og *hovmodets* anstøt. Hvorfor oppsøker Jesus disse, men ikke oss? Hvorfor viser ikke Jesus den samme gunst og interesse overfor oss som overfor *den ene*? Og her tror jeg vi er tettere på det virkelige anstøtet enn ved å fokusere på det moralske. For når vi leser Lukas 15 i sin sammenheng, ser vi at det er nettopp *misunnensels* og *hovmodets* anstøt som gnager i brystet til den hjemmeværende sønnen. Den hjemmeværende sønnen ligner på Josefs elleve brødre som ikke tålte at Josef var *den ene*, og dette ble deres store synd. Men Herren var med Josef, *den ene* (1 Mos 39,2).

I denne søndagens tekst er det fariseerne og de skriftlærde som bærer dette anstøtet vis á vis tollere og syndere, der evangeliet åpenbarer Jesus som tollere og synderes venn.

Til prekenen

Hvordan skal vi gripe an et kjent motiv i Jesus forkynnelse (hyrde/sauer) slik at budskapet kommer nært og virker fornyende? Bildet er barnlig enkelt, men samtidig utgjør de enkle og barnlige bildene en fare for at forkynnelsen kan bli banal og forslitt. Løsningen er selvsagt ikke å lese teksten for så aldri å vende tilbake til den og i stedet tale om noe annet. Men løsningen kan så avgjort være å starte et annet sted enn teksten for så å lande i den til slutt. Dersom vi velger en prekenform som ikke er bibeltimens tekstutleggende genre, vil jeg anbefale predikanten å starte i noe som oppleves overraskende i forhold til teksten. Begynn i noe

som menigheten ikke umiddelbart oppfatter som tekstens sentrale budskap, men som allikevel er relevant, og som i høyeste grad vil vise seg å ha med teksten å gjøre etter hvert som prekenen når sitt mål.

Begynnelsen

Jeg vil her kort skissere tre mulige eksempel-forslag til et sted å begynne prekenen.

(1) Mitt første eksempel-forslag kan være å starte i våre delvis tillærte og delvis iboende trang til å sette mennesker i bås eller gi hverandre merkelapper. Velges denne innfalls-vinkelen, må det skapes et forståelsesunivers som ikke skaper nye båser, men som tvert om river alle sammen fullstendig ned og i stedet løfter fram mennesket og de menneskelige livsvilkår som langt mer ensartet, grunnleggende sett. Det handler om å finne den menneskelige fellesnevneren - vi er alle mennesker. Og i dette å være menneske finnes det en kollektiv grunnleggende *mangel*, nemlig rettferdighet for Gud, og et felles grunnleggende *behov*, vi trenger alle frelse. Hver og en, den enkelte av oss, hvem vi så er, er i samme båt (bås) og trenger Guds frelse. Slik sett er båsene borte; vi er i samme situasjon, alle.

Jesus brøt sosiale, religiøse og politiske konvensjoner for å nå dette målet, nemlig å se den enkelte i deres menneskelighet. Derfor gikk Jesus med frimodighet inn der hvor livsvilkårene var mer åpenbart preget av syndens og svikets handlinger og konsekvenser, enn der hvor disse vilkårene ikke ble erkjent og anerkjent.

(2) Et annet eksempel på et sted å begynne prekenen er å begynne i opplevelsen og følelsen av å være oversett eller urettferdig behandlet. Da inntar vi fariseernes og de skriftlærdes ståsted, eller det ståsted som brødrene til Josef hadde i relasjonen til ham og deres far Jakob, nemlig misunnelsen.

Fariseerne og de skriftlærde ble kanskje på ett vis oversett av Jesus, slik at de sanset at det var en relativt stor avstand mellom dem og ham. De overførte kanskje ansvaret for denne avstanden til Jesus, mens det i realiteten var deres egne indre "murer" som hindret dem i å møte ham åpent og tillitsfullt. Den "muren" heter egenrettferdighet, og Jesus avslører dem. De var blitt umenneskelige i sin avstand til sine

medmennesker. En tanke de bar i seg, var jo at Jesus, dersom han skulle være Messias, måtte finne seg vel til rette med dem, ikke med tollere og syndere; det var jo tross alt de som forvaltet sannheten. De manglet evangeliets sinnelag. Og det var fordi de selv ikke erkjente sitt eget behov for det samme evangeliet.

(3) Et tredje eksempel på begynnelse av prekenen er å ta utgangspunkt i savn og gjensynsglede. Fysisk avstand eller også emosjonell avstand mellom mennesker kan skape dype savn i oss. Har man opplevd denne typen adskillelse, vil erfaringen av eller håpet om et fornyet gjensyn eller en gjenopprettet relasjon ligge som et eksistensielt savn og ønske.

Velger vi denne begynnelsen, inntar vi rollen som det tapte fåret som savner sin hyrde, eller hyrden som savner sitt tapte får. Gleden over å finne og å bli funnet er derfor stor. Det er selvsagt umulig å overføre emosjoner fra penger til mennesker, men kvinnen som eide en mynt, ble i hvert fall glad over å finne igjen det som var tapt.

Avslutningen

Uansett hvordan vi begynner prekenen med (1) båsmetaforen, (2) misunnelsen eller (3) savn (eller et helt annet sted), så må prekenen lande i evangeliet og i teksten. Jeg har ovenfor allerede skissert noe av retningen med de ulike utgangspunktene.

Som et hovedbudskap denne dagen bør Guds oppsøkende kjærlighet i Jesus Kristus komme klart til uttrykk. Det bryter ned alle stengsler og løfter opp den ene, den enkelte i sin menneskelighet til et nytt liv. Og der mennesker finner nytt liv, nåde og trøst i Jesus Kristus, i hans ord, og i fellesskapet med han og dem som tror (kirken/sakramentene), der kaller Jesus oss til å glede oss med han. "Gled dere med meg..." er Jesu invitasjon til deltakelse i evangeliet. Denne gleden feires alltid i nattverden!

Et salmeforslag

Inngangssalme

534 VI Én Gud og alles Fader

Bibelsk salme

884 Du alene har navnet Herre

eller hovedsalme

223 Kjærlighet er lysets kilde

Før preken

371 Guds menighet, syng

Etter preken

945 Nikenum

Offertoriesalme

138 vi-5 Til Lammets måltid

Under nattverd

642 Når vi deler det brød som du oss gir

Slutningssalme

337 Herre Jesus, gode hyrde

DAG ØVIND ØSTERENG
Prest

TEKSTKOMMENTAR TIL PRØVEMENIGHETENE

Harald Kaasa Hammer, Ernst-Modest Herdieckerhoff, Kjell A. Skartseterhagen

FORSLAGET TIL NY TEKSTBOK: 2. OG 3. SØNDAG I TREENIGHETS- TIDEN OG SANKTHANSDAGEN

Vi er i tiden mellom Treenighetssøndag og Aposteldagen, og på 2. og 3. søndag i treenighetstiden lyder kallet til å bli disipler og følg Jesus.

2. søndag i treenighetstiden, andre rekke

21. juni 2009

Jes 50,4-5 Å høre på disiplers vis

Rom 8,28-30 De han har kalt

Joh 1,35-51 De første disiplene

Poetisk tekst: 2 Tim 1, 9a / 9b-10a Omkved: v 10b

Fortelling: Mark 10,13-16 Jesus og barna

Inngang i tekstene

I første rekke knytter gjestebudet tekstene sammen, fra Jesajas overdådige profetier til Lammets bryllupsmåltid i Åpenbaringen. Kallet er gått ut, til de aller nærmeste og til alle folkeslag. Evangeliet får frem de såre følelsene hos ham som innbyr, når de innbudte tyr til unnskyldninger. Det er en billedfortelling om at evangeliet går videre til folkene når det nærmeste folket avslår.

Tredje rekke får frem at også barna kan bli Jesu disipler. Vi leser om Hanna som innvier sitt barn til Herren, og om barnekåret både for barn og voksne.

I år leser vi andre rekke, om Guds møysommelige vei frem til den enkelte med evangeliet.

Likt og ulikt

Første rekke i nåværende tekstbok er beholdt på denne dagen, mens andre rekkes tekster er flyttet til 22. søndag i treenighetstiden.

GT-teksten har vært lest på 2. juledag. Epistelteksten er ny, så nær som første verset som har vært lest på 5. søndag etter påske. Evangeliet i forslaget har vært tilleggstekst på 6. søndag etter pinse (Aposteldagen). Jeg kjenner ikke til at den har vært gjennomgått i Luthersk kirketidende.

Frem mot prekenen

Evangeliet viser hvor forskjellig Jesus kaller forskjellige mennesker. Én blir disippel og evangelist fra det ene verset til det andre, mens en annen må trekkes gjennom skepsisens trange dør. De mange ulike kallsberetningene i Bibelen, gir en bred variasjon av mennesker å identifisere seg med.

Gud som skaper hver enkelt, legger sine planer for å nå hver enkelt. Det er det trøsterike i forkynnelsen av utvelgelsen. Denne trøsten må vi berge unna de drepende og fortvilende forestillingene om forutbestemmelse.

Sankthansdagen / Jonsok, andre rekke

25. juni 2009

Mal 4,5-6 *Jeg sender Elia til dere*

Apg 13,16-25 *Johannes forkynte omvendelse*

Matt 11,7-14 *Johannes er Elia*

Poetisk tekst: Luk 1, 76 / 77 / 78 / 79 *Omkved: v 68*

Fortelling: Luk 1,5-25 *Løftet om døperens fødsel*

Elisabeth var i sjetten måned da Maria fikk budskapet om at hun skulle føde Jesus. Maria budskapsdag og Sankthansdagen fikk sine datoer ut fra feiringen av Jesu fødsel 25. desember. Østkirken la tidlig feiring av fødselen til 6. januar, mens Vestkirken knyttet den til vintersolverv på 300-tallet.

Døperen Johannes feires følgelig samtidig med sommersolverv. Det gir en tilknytning til å tale om Johannes på overgangen mellom Det gamle og det nye testamente. Fortellings-teksten er en vakker beskrivelse av gode mennesker og deres lengsler og håp, og Guds løfter ved Johannes' fødsel.

Inngang i tekstene

I første rekke knyttes verden og morslivet sammen, og undringen over hva det skal bli med dette barnet, som Gud talte så stort om. Men han som var sentrum for folkets interesse, visste og viste at han var en tjener for en som er større.

Tredje rekkes tekster er satt sammen til en utfordring både til predikant og menighet. Det er Gud som er Gud. Skaperverket er ikke guddommelig, og det er heller ikke mennesket. Fra skaperen kommer lyset og livet, og Johannes ble satt til å vitne om lyset, til livstolkning og til frelse.

I år leser vi andre rekke, om Guds forunderlige frelsesplan som han fører frem, både under og tvers gjennom det menneskene regner som historie.

Dagen er beslektet med 3. søndag i advent, hvor to av evangelietekstene overlapper dagens evangelium. I adventstiden er hovedfokuset på døperens forkynnelse og hvordan folk reagerte på ham, mens Sankthansdagen fokuserer mer på hans rolle i frelseshistorien.

Det er også tråder til Kristi forklaringsdag, hvor Moses og Elia møter Jesus på fjellet.

Likt og ulikt

Nåværende tekstmotiv har bare én rekke og én tilleggstekst. Tilleggsteksten er blitt evangelietekst i første rekke, GT-teksten er flyttet til 2. rekke, og Apg-teksten leses Søndag før pinse. Evangelieteksten er ikke med i forslaget.

Apg-teksten i forslaget er ny. Teksten er den samme i 1. og 2. rekke med ulik avgrensning. Fortellingsteksten er også ny. Evangelieteksten overlapper 1. og 2. rekke på 3. søndag i advent. Se tekstgjennomgørelser fra LK 18/2008 nedenfor og i 20/2005.

Frem mot prekenen

"Johannes er den Elia som skulle komme," sa Jesus. Vi lærer ikke sjelevandring i Guds ord. Hver enkelt person er hans enestående skaperverk og "en udødelig sjel". Men Gud gir modeller som får profetisk og historisk betydning. Elia er en av dem. Profeten (Moses?) er en annen.

Johannes selv nektet for at han var Elia. (Joh 1,21) Det er naturlig å tale om Døperen denne dagen, men det kunne også være fristende å fortelle Elias livshistorie og hans historie som modell. Elia er omtalt 29 steder i Det nye testamente.

3. søndag i treenighetstiden, andre rekke

28. juni 2009

Jos 24,19-24 Herren vil vi tjene

Hebr 12,1-3 Troens opphavsmann

Matt 16,24-27 Å følge etter Jesus

Poetisk tekst: Salme 13, 2 / 3 / 4b Omkved: v 4a

Fortelling: Mark 10,17-27 Jesus og den rike mannen eller Mark 12,37b-44 Enkens gave

Inngang i tekstene

I første rekke leser vi om å stilles på valg. Esau som solgte førstefødselsretten, står der til skrekk og advarsel. Paulus oppmuntrer til samme målbevissthet som en idrettsmann. Den rike mannen ville arve evig liv, men ville ikke gi opp det han eide.

I tredje rekke er tonen en annen. Trøst mitt folk og tal vennlig til Jerusalem. Paulus var mild som en mor og oppmuntrende som en far mot tessalonikerne, da han overleverte Guds virksomme ord til dem. Jesus syntes inderlig synd på folkemengden og tilskyndet disiplene til å be høstens herre sende ut arbeidere for å høste inn grøden hans.

I år leser vi andre rekke om hva det kan koste å følge Jesus, og hvordan han vil lønne enhver. Jesu navnefar, Josva, stilte folket på valg. I epistelteksten er vi på idrettsarenaen, slik som i første rekke.

Dagen og tekstene er beslektet med døperens forkynnelse på Sankthansdagen og 3. søndag i advent, og med tekstene på søndag for Forfulgte og undertrykte.

Likt og ulikt

Epistelteksten er hentet hit fra Allehelgensdag og 3. søndag i faste. GT-teksten og evangeliet i andre rekke er flyttet hit fra 7. søndag etter pinse. Se tekstgjennomgørelse fra LK 11/2006 nedenfor.

Frem mot prekenen

Luk 14,28-33 om å beregne kostnaden ved å være disippel, er nå tilleggstekst på 3. søndag etter pinse. Teksten er ikke med i forslaget. Dette er toner som ikke må bli borte!

Det må settes ord på at nåden kan koste hos mennesker, selv om den er gratis hos Gud. Det gjelder for oss alle, at vår bekjennelse kan bli tilpasset av frykt for hva folk vil si. Men også i vårt samfunn opplever noen at det kan koste

dyrt å velge Jesus, og internasjonalt er det mange kirker og enkeltkristne som lever i følge.

HARALD KAASA HAMMER
hkhammer@online.no

I sin gjennomgang av tekstene i forslaget til ny tekstbok henviser Harald K. Hammer til tekstgjennomgåelser som har stått i tidligere numre av LK. For å lette arbeidet for de prestene som er med i forsøksordningen, trykker vi disse gjennomgåelsene her. Vær oppmerksom på at de to gjennomgåelsene det henvises til for St. Hans, også går gjennom tekstavsnitt som ikke inngår i den aktuelle preteksten. Det som sies om disse avsnittene, er likevel høyst relevant for arbeidet med teksten for St. Hans:

St. Hansdagen (Jonsok):

Pretekst: Matt 11,2-10

(Denne tekstgjennomgåelsen sto i LK nr. 18/08 som forberedelse til 3. søndag i advent. Salmeforslag til 3. søndag i advent er ikke tatt med her.)

1. Kulturkollisjon:

Dagens tekst var en av de første jeg skulle preke over etter at jeg ble prest i Norge. Det var i Tromsø, og jeg prekte om døperen i fengselet, som ikke var så skråsikker lenger og begynte å tvile... osv.

Det skulle jeg ikke ha gjort, i hvert fall ikke til en menighet som til dels besto av fromme, men også veldig bestemte læstadianere. På reaksjonen var jeg ikke forberedt den gangen. Neste dag på jobben var vår snille kontordame tydelig rystet og skuffet over å høre en "slik lære" fra prekestolen. "En Guds mann som Johannes tviler da ikke! Han ville bare åpne øynene til sine disipler," fikk jeg høre. Det hadde hun lest i en preken hos Luther. Sitat (egen oversettelse): "Jeg (Johannes) vet vel at Han er den rette Kristus, men folk tror ikke på det, så derfor: Gå til ham, dere, og hør selv, slik at dere kan følge etter ham, for det er det som er avgjørende for deres frelse." Det ble en liflig teologisk debatt, men enige ble vi ikke. Likevel har jeg tenkt mye på denne samtalen når jeg senere har hatt med Mt 11 eller Johannes døperen å gjøre. Fremdeles er jeg sikker på mitt teologiske ståsted når det gjelder tro og tvil - også i forhold til "en Guds mann", men etter hvert har jeg sett at hun hadde et poeng likevel som jeg ikke forsto den gangen. For hva er egentlig tekstens sentrale budskap? Hva er det Matteus egentlig

vil formidle med dette avsnittet i evangeliet sitt? La oss se litt nærmere på det:

2. "Blomstre som en rosegård":

Det store tema hos Matteus er "Himlenes kongerike", hvordan det kommer til menneskene, hvordan det vokser, hvordan det virker, og hvilken verdi det har.

Dette riket har Jesus vitnet om i ord (Bergprekenen kap 5-7) og gjerning (kap 8+9) Når Guds rike møter oss mennesker, blir alt nytt, og livet får et nytt perspektiv. Han helbreder oss på kropp og sjel. Fremtiden er sikret.

Kap 10 forteller om hvordan Jesu budskap spres, men også om motstand og splittelse som hans ord skaper blant mennesker; også følger har Matteus sin menighet blitt utsatt for. Og det er klart at et slikt utgangspunkt skaper usikkerhet og tvil blant de troende. Dette vet evangelisten, og det tar han på alvor. Herlighets- og seiersteologi er fremmed for ham. Han står for det motsatte: en theologia crucis. Etterfølgelse fører ifølge ham gjennom smerte og lidelse. Det skulle bare mangle, for Jesus selv måtte også lide og dø. Kors og trengsel er en naturlig del av det å være Jesu etterfølger. Hele Matteus sin forkynnelse bærer preg av sjelesorg. Grunnen for at en kristen kan holde ut, er Jesu løfter. Den troende vet at det vonde i denne verden ikke er det siste som skjer, men at han/hun har en stor fremtid i vente i "himlenes kongerike"

Ut fra dette grunnperspektivet må vi også se dagens pretekst. Den handler riktignok om tvil, men det er først og fremst de troendes tvil som Matteus er opptatt av. Denne tvilen i menigheten setter han ord på gjennom det Johannes døperen sier. Og da våkner sjelesørgeren i Matteus. Sånt sett er spørsmålet om Johannes selv tvilte eller ikke, uvesentlig. Det fører på et sidespor. Poenget her er at livets harde realiteter kan føre et hvert menneske til tvil. Men vi får også hjelp til å komme et skritt videre. Derfor minner Jesus oss om "himlenes kongerike". Det gjør han gjennom det han sier i Bergprekenen, eller gjennom lignelser, men også gjennom helbredelser og andre gjerninger. Og det er derfor Matteus er opptatt av alle sitatene fra det gamle testamentet, som vitner om en ny verden for alle som tror. I kap.11 viser han spesielt til Jesaja 35 og løftet

om en verden uten skyggesider, der alle som sliter i denne verden, skal få det godt og jorden skal "blomstre som en rosegård" (denne flotte Grundtvig-salmen er skrevet over nettopp Jesaja 35). Det er naturlig å tvile, men det er også lov å drømme om forandring, en forandring som etter Jesu løfte skal komme snart. Den som til tross for anfeltelsene som livet bærer med seg, klarer å stole på Kristus erklæres som makarios - lykkelig og salig - det samme ordet som brukes i Jesu bergpreken. Eller for å si det med kap.10,22: Den som holder ut helt til slutt (underforstått til tross for tvil og anfektelser), skal bli frelst.

3. Parousia

Det er uten tvil en stor forskjell mellom Johannes sin forkynnelse om den siste dommen, slik som Matteus har beskrevet den før, og det som skjer rundt Jesus. Det er viktig for evangelisten å fremheve at Jesus likevel er den utvalgte som skal komme. Derfor er siterer han skriften igjen og igjen i sitt evangelium.

Matteus tenker velig konkret om den nye verden: Blinde ser, og lamme går. Han venter at himlenes Kongerike kommer øyeblikkelig. Det som skjer rundt Jesus, er bare en forsmak på det som skjer når Guds rike er kommet for godt.

Avslutningen i rekken av det som skal skje, er imidlertid ikke det vi ser på som mirakel-handlinger, men forkynnelsen av Guds nåde til de fattige. Kanskje det minst glamorøse i hele denne rekken, men neppe tilfeldig. Det virkelige store er at frelsen er et tilbud for alle. Verken avstamning, økonomiske midler, religiøs bakgrunn, eller annen tilhørighet har noe å si. Forholdene i verden er snudd på hodet.

4. "Rydd vei for Herrens komme"

Vi feirer advent, venter på at Herren skal komme. På den 3. søndagen er vinklingen slik at Johannes døperen står sentralt. Han går foran; han rydder vei: han forbereder menneskene på det som skal komme; han peker på Kristus. Men kirken har ventet lenge. Så lenge at tvil kan snike seg inn blant Guds folk. Det er ikke noe nytt. Tvilen har rokket på mange. Martin Luther snakker om anfektelser. Det er det samme. Lesningene denne gangen vil styrke troen i nettopp denne situasjonen. Jesaja

forteller om det vi har i vente: "gleden som skal oppstå når Gud forløser verden". Det er denne teksten Jesus viser til i evangeliet. Målet de troende har for øynene er at livets skyggesider er tatt bort, at blinde ser og lamme danser. Det hele begynte den gangen Gud sendte Jesus til verden. Men fullendelsen har ikke skjedd ennå, vi venter fremdeles. Vi befinner oss mellom et "ikke ennå" og et "allerede". Derfor ber vi med kollektbønnen: "Vær oss nær når vi kommer i tvil og anfektelse, så vi holder fast ved troen på Jesus og rydder vei for hans rike på jorden."

5. Forundring:

Av og til er jeg forundret over avgrensningene av perikopene i vår kirke. Det gjelder også 3. søndag i advent. I dagens tekst har vi tematisk med to avsnitt å gjøre, eller rettere sagt med 1,5.

1. *Jesu møte med Johannes sine disipler (1-6)*

2. *Jesu vitnesbyrd om Johannes (7-10)*

Men punkt 2 omfatter egentlig hele avsnittet t.o.m. vers 19. Resten av denne perikopen får vi så høre i tekstbokas andre rekke. Hvorfor det, vet jeg ikke, men meningsfullt er det neppe. Perikopens 1. del gir mer en nok stoff for en hel preken. Hvorfor da ikke bruke talen for å tegne et stort bilde om vår fremtid, om håpet som knytter oss til troen tross tunge øyeblikk? Jeg foreslår at vi begrenser oss til Jesu samtale med Johannes sine disipler og tar oss av Jesu vitnesbyrd om Johannes til neste år.

ERNST-MODEST HERDIECKERHOFF
Sokneprest i Skårer

St. Hansdagen (Jonsok):

Prekentekest: Matt 11,11-19

(Denne tekstgjennomgåelsen sto i LK nr. 20/05 som forberedelse til 3. søndag i advent. Et innledningsavsnitt om 3. søndag i advent og salme-forslag til samme søndag er ikke tatt med her.)

Tekstsammenhengen

Vi er i Matteus-evangeliets tredje hoveddel. Etter forhistorien (første -) introduseres dagens mann: Døperen Johannes før Jesu egen dåp (andre -). Nå er vi langt ute i Jesu virke i Galilea (tredje hoveddel), Matt 4,18-18,36. Jesus har lært folket (Bergprekenen); vi er blitt vitner til mange scener fra hans virke i byer og bygder der oppe: Mange store gjerninger og tegn har skjedd, og siste vers i vår prekentekest, v 19 er et apropos til det alt sammen! Jesus har stilt stormen; besatte og verkbrudne har fått sine uforglemmelige møter med Guds Sønn, tølere, blinde, døve og stumme likeså. Her skjer det ting! Jesus har utsendt sine 12 med en tale og i 11,2-30 har vi vår bolk "Jesus og døperen". Døperens spørsmål møter vi i 2-6, og så er det Jesus som taler om og over Johannes i 7-19.

Teksten

I Matt 11,7-19 møter vi altså Jesu vitnesbyrd om døperen Johannes. Vi kan dele denne enheten i to. Vår prekentekest nå på 3.søndag i advent er andre del, nemlig versene 11-19. Jesus tenker sine største tanker om Johannes. Han er faktisk verdenshistoriens desidert største - større enn Moses, David, Jesaja og andre bigshots. Det er vel og merke ikke store bedrifter som vurderes. Her deles ingen nobelpriser ut, verken for fred eller fysikk, men det er sterk medisin: Johannes' storhet ligger ene og alene i hans tjeneste som forløper for Messias (vers 10). Jesus bruker Johannes til å endevende perspektivene og samtidig forkynde om Guds rike: Selv den minste i himmelriket er større enn Johannes. Johannes er forløper, mens disiplene er etterfølgere og vil få sin Mesters tjeneste (Matt 10,7-8).

I vers 12 knyttes forbindelsen mellom Johannes og himmelriket igjen. Det hele begynte med ham! Det greske verb *biazetai* indikerer at gudsricket tilhører dem som risikerer alt og med all sin kraft prøver å erobre det. Her får vi innblikk i Jesu forståelse av sin egen opp-

treden blant folk, den opptreden som døperen initierer. Dramatikken består i at folket flokker seg om dem. De var begge døpende, hand-lende, virkende pilegrimsmål for "Les Misera-bles". De elendige har sett lyset og skyr nå intet middel for å nå målet og få del i Guds rike, gjøre bot, bli helbredet, rensset, kalt, oppvekket, komme seg inn i varmen, inn fra kulda! Og de gjør det eneste rette. Innsatsen er intet og alt. Intet i form av penger eller materielle midler - alt i form av hele meg - sjel, hjerte og kraft! Dermed er det mulig for ethvert menneske å være med. Her er toleransen total!

I vers 13 indikerer det at Johannes bringer noe kvalitativt nytt i frelseshistorien. Den gamle æra så frem mot det som skulle komme - med Johannes er *den* nye kommet.

I vers 14 og 15 påberopes sensasjonens dimensjon i dette. Det er også i ordets egentlige forstand en "sensation" (eng.) - en sanseerfaring - hør dere som har ører - smak og kjenn - se Elia er her! Troen aksentueres: Om dere vil tro det. Det er virkelig slik. Jesus anklager slekten for lite tro i vers 16 og sier dette i samme tonefall. Johannes er den Elia som skulle komme; Vi vet jo at døperen selv ikke så på seg som selve personen Elia gjenkommet (Johs 1,21). Nei, han går inn i en rolle som har Elia som *forbilde*, en rolle som var forutsagt i GT. Hos profeten Malaki (3,1 og 4,5) leser vi: "*Se, jeg sender min budbærer, han skal rydde veien for meg*"...og.... "*Se, jeg sender profeten Elia til dere før Herrens dag kommer*." Det siste verset innleder perikopen som også avslutter hele vårt GT. Vi kunne si: Matteus fortsetter der Malaki slutter, og Johan-nes overtar oppdraget til Elia. Forbindelsen er der hele tiden mellom det gamle og det nye.

Med vers 16 innledes en noe amper rette-settende belæring av folket. Ordet som over-settes med slekten, henspiller ikke på etnisk bakgrunn eller rase, men er et tidsbestemt begrep og betyr "denne generasjon". I samme ånd som vi bruker begreper som "dessert-generasjonen" så kunne kanskje Jesus ha sagt "sløvegenerasjonen". Jesus gir oss et tidsbilde og er i en forstand et kritisk tidsvitne til sine omgivelser. Han sammenligner sine samtidige med barn som sitter og roper til hverandre. Det kan hende at teksten gir et (kulturhistorisk interessant) bilde i en av tidens barneleker på torget, nemlig å imitere de alvorlige og høy-

tidelige begivenheter i voksenverdenen, nemlig bryllup og begravelse. Barn har lekt slike leker til alle tider.

Vers 17 har to setninger som står mot hver-andre - det lystige og løsslupne (bryllup med fløyte og dans) og det tunge og traurige (be-gravelse med sørgesanger og klage).

Dette motsvarer i vers 18 og 19 to væremåter representert i folkets nåtid ved hver sin guds-rikerepresentant: Den alvorlige og fastende Johannes og den drikkende og festende Jesus. Den første var visst besatt, og når motstykket kommer så er visst han heller ikke dugelig - for han har ikke styring. Altså samme hvem som kommer, og hvordan de betar seg: Vi vil ikke skjønne. Vi vil ikke ta riket i eie - selv om det er servert på sølvfat rett foran øynene på oss. Boten består i å åpne sitt hjerte og gripe be-gjærlig etter det rike som er innen rekkevidde. Har vi kjent vår besøkestid?

Visdommen har fått rett; det viser dens gjerninger. Slik avsluttes perikopen med vers 20, og det settes et punktum. "Visdommen" er her et bilde på Guds vesen. Det er Gud som handler gjennom både Johannes og Jesus, og dens (Guds) gjerninger er identiske med begge disses opptreden. Og de er så kraftige at de beviser seg selv. Folkets (generasjonens) app-laus trengs ikke. Dette holder. Dette bærer seg selv. Det viser dens gjerninger!

Tanker til en preken.

Det er fristende å følge den tredelingen vi synes å merke i teksten selv:

1) En første del kan ta tak i Johannes-skikkelsen. 2) En andre del kan ta fatt i tema: å storme himmeriket med makt. 3) En tredje del kan ta tak i vår treghet til å fatte.

1) Johannes og kontinuitet: I skrivende stund ser jeg at Vårt Land beskriver nyviet katolsk biskop Bernt I. Eidsvig som "Apostlanes arv-taker" (VL 24.10.05). Det er rett sagt. Om ham. Men like rett blir det brukt om "oss i kirka i dag". Det gjelder en kontinuitet innenfor rammen av denne nye ære som (for en pastor loci) kan beskrives slik: Johannes-Jesus-dis-pilene-apostlene-kirken-kirken i Norge-kirken i Nittedal-Omsorgssenteret på Døli i Hakadal - dåpssamtalen på Rotnes - Nittenklubben på Hauger. Kontinuiteten gir styrke og kraft til vår gudstjeneste her og når vi bringer liturgi-ens

sannheter ut i soknet i diakonal tjeneste for nesten. Jeg/vi fortsetter himmerikets utbredelse. Det gir perspektiv på tjenesten og kristenlivet å se seg i dette perspektivet. For presten og for menighetslemmene. Vi skal formidle dette perspektivet i dag.

2) Tema med de tente lys i huset varmer fortsatt. Klarer vi å stille lyset slik i vinduet at vi blir synlige. Bevegelser som satser på alternativ livsstil, drar mange mennesker til seg i dag. En del søker seg ut i ødemarken for å kunne konsentrere seg og finne dypet i seg selv. Mitt i julerushet står Johannes der og roper på de elendige. Den største av alle i verdenshistorien kaller oss til oppbrudd, til å storme himmeriket. Det største av alt her i verden finnes her - i kirka - ved ordet og sakramentet. Kom og ta det i eie. Storm det! Når var det sist du stormet noe? Stormer vi kjøpesentrene... i så fall har vi et alternativ!

Når vi forbereder oss til jul, gjør vi det ved å tenne våre lys for de elendige i verden og åpne vårt hjerte for dem - for flyktningene (Jesu første reise var en flyktning), for de mange naturkatastroferammede rundt om i forskjellige verdensdeler i kyst- og fjellandskap, for familiene i vår menighet som har det vanskelig; de som ble rammet av selvmord, de som mistet noen i ei ulykke, de som ble arbeidsledige, de som fikk høre at sykdommen var uhelbredelig. Vi trenger ikke gjøre bot for tilgivelsens skyld - men boten, det salige liv, viser seg i våre gjerninger.

3) Skal vi bruke muligheten til å refse på vår slekt, vår generasjon? Her ligger det an til slektsgransking av det tøffe slaget! Tør vi å kaste oss ut i en tidsvitneskildring, eller er vi for feige. Er vi den slekt/generasjon som ville ha rettighet til alt - men ikke hadde vett til å ta i eie det Gud ville gi dem for intet! Det er typisk norsk å være god. Det er typisk norsk å være sjukmeldt. Det er typisk norsk å være tolerant. Det er typisk norsk å være uhøflig. Det er typisk norsk å være solidarisk. Det er typisk norsk å være norsk! Men er det typisk norsk å gjøre bot? Samme hva vi finner på av nye gudstjenesteliturcier, fløyter og slagverk, saksofoner og gudstjenesteutvalg, så sliter vi. Kanskje vi skal glemme mengden og glede oss sammen over sensasjonene: Guds rike er i blant oss. Sensasjonen er her: Den skjer under barne-

dåpen. Den skjer under innstiftelsesordene. Jesus er skjult og allikevel til stede. Her kan vi få impuls til oppbrudd til liv i kjærlighet. Her kan boten begynne og berede veien for ham som kommer - og han kommer nå.

Et barn leker gjemsel med sin far. Det er et avtalt spill. Faren vet hvor jenta er, og jenta vet at faren vet. Går det for lenge, blir barnet utålmodig og da sier jenta fra ved å rope pip! Slik tenker jeg om Jesu nærvær i nattverden: Han er gjemt i brød og vin. Vi vet han er der, og han vet at vi vet. Men her er mer enn pip - her er nåde, tilgivelse, liv og salighet.

KJELL A. SKARTSETERHAGEN
Sokneprest i Nittedal

3. søndag i treenighetstiden

Prekentekest: Matt 11,2-10

Prekentekest Matt 16,24-27

(Denne tekstgjennomgåelsen sto i LK nr. 11/06 som forberedelse til 7. søndag etter pinse)

En sommersøndag i pilegrimstida!

Vi er i forkant av Sankt Jakobsdag 25.juli. I Sverige har man for denne 7. søndagen etter pinse derfor et symbol som peker på livet som en vandring i Kristi etterfølgelse, en pilegrims-vandring. Mange er også underveis til Nidaros, Santiago de Compostela og andre pilegrimsmål på denne tida. Vesken, staven og hatten er synlige tegn på at et menneske er på vei. Vesken med nista, staven som støtter og hatten som beskytter mot vær og vind (Jakob Våthatt heter derfor dagen i gammel tid her i landet). Pilegrimens kamskjell er et symbol på dåpen, slik mange døpefonter vitner om det, og et symbol på kallet til å leve ut dåpens legning, i Kristi spor.

Disippel er et ord som er blitt vel religiøst! "Læresvein" eller rett og slett "lærling" er bedre! Det har mer virkelighetssmak! Det oser verksted av dette ordet. La gudstjenesten bli et læreverksted! Skomakerlærlingen sitter ikke i et klasserom og leser om sko: Læringen skjer direkte ved å se mesteren arbeide. Det lukter lær, syre og fett! Han må involvere seg med kundene. Han må være med å garve skinn. Bli som meg, sier skomakeren til lærlingen. Men han sier det ikke bare med ord. Kunnskapen vokser ut av deres relasjon.

Bli en forsoner som meg, sier Jesus til sine lærlinger. Søk forsoning med noen som har noe imot deg. Vent ikke på andres initiativ. Å være Jesu lærling er å ta initiativet - bli det godes første beveger, som han, som skaperen, som trøsteren. Bli i ordet, bli i kjærligheten, se hva jeg gjør! Gi meg alt du er, og jeg gir det alt, og jeg har alt i mine hender!

Tekst og sammenheng.

Skulle vi skulle ut en hoveddel og sette prekeneteksten inn i den, kan vi med Nils A. Dahl si at Matt 16,13-18,35 handler om "Messias og menigheten. Lidelsens vei".

Denne teksten er satt på et Matteus-bord med mange andre fete og næringsrike retter innen rekkevidde: Lærlingene har nettopp vært til

hørere til Jesu første lidelsesforutsigelse (16,21-23) etter Peters bekjennelse og ordet om klippen som Jesus vil bygge sin *ekklæsia* på (16,17-19). Vår tekst "etterfølges" så av forklaringssteksten der tre av lærlingene får se Jesu herlighet. Den står i en sammenheng som altså understreker Jesu helt enestående posisjon og stilling, en stilling som på en måte gjør Jesu tale om etterfølgelsen, korset og å miste/berge sitt liv *forståelig!* Ordene som i utgangspunktet kan virke utrolig selvhverlige og selvopptatte, gefundenes fressen for hedningesamfunnet, er med forutsigelsene, petersbekjennelsen i forkant og teofanien/kristofanien i etterkant: *ikke så merkelige*. Men merk: For en som skal lide for hele verdens synder, stå opp fra de døde, og som er Gud selv kledd i lys og menneskelig skikkelse, er det verdt å ofre alt for, bære korset for, ja miste sitt liv for. Men bare for ham! Jesusordene her har paralleller i Mark 8,34-9,1 og Luk 9,23-27.

Prekenideer:

1. Hjelpeløse på dommedag.

"Salige er den som hjelper de hjelpeløse" - "Jeg har i minnet: dommedag". Med disse to titlene fra den russisk-ortodokse kirke som i skrivende stund er blitt framført på kanalen Alltid Klassisk, finner jeg en inngang til prekenen. "Fornekte seg selv" - ja, er det virkelig slik at jeg kan finne en annen målestokk enn konsumkulturens idioti. Fornekte seg selv - må bety å oppgi og redde sin jordiske eksistens og utlevere sitt naturlige jeg til en sterkere makt. Mitt liv kan jeg ikke berge, om jeg vinner hele verden må jeg bli jord. Det er godt at den kristne kirke ikke har tradisjon for balsamering og mausoleer! Vår framtid er knyttet til Jesus! Å ta sitt kors opp, knytter an til Jesus selvsagt, men egentlig først til situasjonen til datidens dødsdømte generelt. Den dødsdømte måtte ta sitt kors opp og bære det til retterstedet. En forferdelig situasjon, grusomt ydmykende og en grell avsløring av romerrikets menneskesyn. Men av Menneskesonen gis alle dødsdømte (som er alle) en ny retning!! I stedet for å møte retterstedet får de gå Jesu vei - som munner ut i oppstandelse og evig liv! Men bare ved å følge ham kan de nå dette / vi nå dette. Det er den eneste måte å berge sitt liv på!

2. Rik og fattig, miste og vinne.

Dette er så stort at "hele verden" i Lotto-gevinst ikke kan oppveie det. Det er en enorm Kristus-konsentrasjon i teksten. "Hele verden" er oppsamlingskurv for alt som kan gi lykke og trygghet til livet. Ingen kjøpesum (vederlag) kan kjøpe ut min sjel fra dødens grep, selv ikke "hele verden". Hva hjelper det å eie alt, når en likevel skal dø. Verdens rikeste mann (vissnok han som har laget dataprogrammet som denne tekstbetraktningen er avhengig av) er egentlig verre stilt slik sett enn som ennå ikke har nådd den første millionen, men som likevel er så utrolig mange årsverk rikere enn en flyktning i Darfur. Milliardæren mister jo mye mer enn oss når han dør! Men hva hjelper det meg? Å la livet gå ut på å trygge selvet er derfor et bortkastet liv og tapt tid for både personen, Gud og de hjelpeløse i omkretsen - i den forstand at selvets nesteående og eneste gyldige forsikring gis deg gratis, uten vederlag! Teksten er evangelium! Også for den (milliardær) som vil forvalte sin rikdom til hjelp for de hjelpeløse og har dommedag i minnet. Vi er ikke forsikret fordi vi ikke er milliardærer heller, nemlig!

3. Ortopraxis.

Ordet om gjengjeldelse ved Menneskesønnen er både politisk og luthersk ukorrekt. Vi er mer for total gjeldsslette; - Uavhengig av korsbæring og trosoverbevisning. Vi tror det er toleransen, og glemmer ofte at den som ikke er sikker i sin egen identitet eller tro, heller ikke kan være tolerant. De ortodokse sang: *"Salige er de som hjelper de hjelpeløse"* og *"Jeg har i minnet: dommedag"*. De setningene kommer vi ikke unna, og den nå så omtalte "humanisering av kristendommen" må gå veien om disse enkle ord for å bevare sin sjel. Vi ytes gjengjeld på dommens dag for det vi har gjort, og vi må sørge for at våre gjerninger er "ortopraxis" (etter tekstens greske *"kata tæñ praxin avton"* - "etter hans praksis"). Det er menneskesønnen som kommer, ingen andre. Han ledsages av engler, som er en kjent forestilling i samtidig jødisk apokalyptikk. Legg merke til at det står *"kata tæñ praxin"* og ikke *"- ta erga"* (enkeltgjerninger): Det peker på at det ikke gjelder en revisjon av alle livets enkeltposter, men av livet som helhet, om det har vært totalt bestemt å bygge materielle forsikringer eller en villighet

til å overgi livet i Jesu hender og følge. Med et annet ord: Tro! - Det å kaste seg ut på de 70 favner - la det stå til - ta korset og følge ham. Så er det allikevel troens vei, ikke gjerningenes. Troens ortopraxis: Matteus 25 til videre utdyping!

4. Jakob og Stefanus.

Det siste verset er tradisjonelt fortolket slik at Jesu gjenkomst var så nært forestående at noen av lærlingene skulle få oppleve før naturlig død. Det er mulig å se det på andre måter: En mulighet er å tolke ordet i lys av den etterfølgende teksten om Jesu forklarelse, der Jesu utseende blir forvandlet, og han ikles den kommende Menneskesønns kledning. En annen mulighet er å trekke inn den første martyr, Stefanus, som i live og umiddelbart før sitt martyrium "ser himmelen åpen og Menneskesønnen stå ved Guds høyre hånd". Omgitt av bødlenes religiøse raseri ber han så: "Herre Jesus, ta imot min ånd."

I alle fall er begge tekstene sterke baktepper til dagens pretekst. Jakob var en av de tre som var med Jesus på berget og fikk oppleve hans forklarelse. Foran oss i løypa ligger også Jakob Våthatt-dagen den 25.juli; ja, vi er på den nærmeste søndagen til denne pilegrimenes høytidsdag.

Denne tekstlige sammenheng er kanskje grunnen til at svenskene har Kristi forklaringsdag på søndagen etter denne, den 8.søndag etter pinse (og ikke på vinteren slik som hos oss). Disse to var de første: Stefanus den første av alle. Jakob den første av apostlene (Apg 12,1-2); vår egen Olav ligger i løypa til 29.juli. De første som ofret livet og startet martyrenes seiersrekke. Det finnes også et "hverdagens stille martyrium" for oss som ikke får egne helgendager. Vi må fornekte, ofre, finne vår egen pilegrimsvei. Han er med oss, han som er veien, sannheten og livet!

5. Sitatet.

Per Lønnings fragment nr.34:

"Mitt jeg er alt, og mitt jeg er intet. Mitt kall er å bekrefte meg selv, mitt kall er å fornekte meg selv. Bekrefte meg selv som en meningsfylt del av den store mening. Fornekte meg selv som isolat, som tilværelsens midtpunkt, som egenverden med innebygd mål i seg selv. Selvbekreftelse,

ikke selvheldelse, selvfornektelse, ikke selvutslettelse.”

Fra Per Lønning: "Fragmenter" (etter min mening en perle i nyere norsk kristen litteratur), Land og Kirke, Gyldendal 1986).

Lærlingsalmer:

En hel temagudstjeneste kan denne søndagen bygges rundt Kingoklassikeren "Far verden, far vel" NoS 406.

NoS 703 passer godt som hovedsalme, vers 4: "Og der er livets lykke, Guds himmel i det små. Å miste er å finne, å gi - det er å få".

Kapitlet i salmeboka "Lydighet og etterfølgelse" (406-430) er sentralt og inneholder også noen av mine egne favorittsalmer:

For eksempel NoS 415 (Du Far og Herre, du som rår) og den mektige "Med Jesus vil eg fara" (NoS 418). Alltid freidig NoS 416 er kjent og kjær. Lenger uti finner vi NoS 714 "Intet er vårt" som er god til teksten og den intense Nos 694 "Kom du Guds kjærleik, kom!".

NoS 427 hvis en har familiegudstjeneste "Jeg er liten, men jeg vil alltid høre Jesus til".

"Kristus konge, du regjerer" NoS 430 er selv sagt en fabelaktig avslutningssalme.

Hans Nielsen Hauge i fengselet kan vi gjerne minnes ved å synge NoS 77 ("Jeg er hos Gud i

nåde" og "Korset vil jeg aldri svike" (NoS 77) er sterk denne dagen.

Framskuende mot olsok og fin før en preken er 744,2 "Gud som skapte fjell og dale, din storhet la til hjerte tale".

Såkorntematikken kan gjerne brukes i forbindelse med nattverd: NoS 146 "Såkorn som dør i jorden", dessuten NoS 656 "Vår lovsang skal møte deg, Kristus" eller NoS 650, der det i siste vers sies "Vi skal seire ved å tape, vi skal dø og du skal skape i vårt liv ditt eget bilde, Jesus livets grunn og kilde" (Svein Ellingsens salme).

Fra Salmer 1997 vil jeg framheve 109 ("Der det nye livet lever") ikke minst fordi den har så fine assosiasjoner til pilegrimsvandring, dessuten: 114 ("Dine løfter er mange") og 115, Eidsvågs "Du har eit liv som er verdt å leva".

Litt for mange forslag her (som vanlig), men så kan en velge alt etter gudstjenestens karakter.

Rop det ut!

KJELL A. SKARTSETERHAGEN
Sokneprest i Nittedal

FRA BISPEDØMMERÅDENE OG KIRKEDEPARTEMENTET

TILSETTINGER

Borg bispedømme

Borg bispedømmeråd har i møte 16.04. 2009 foretatt følgende tilsettinger:

- Kari Mangrud Alvsvåg som rådgiver for trosopplæring ved Borg bispedømmekontor
- Anne-Marit Rud Tjernæs som sokneprest i Follo prosti med tjenestested Oppegård sokn

- Camilla Kofoed-Steen som kapellan i Follo prosti med tjenestested Kolbotn, Greverud og Oppegård sokn
- Eiliv A. Larssen som sokneprest i Østre Romerike prosti med tjenestested Setskog og Bjørkelangen sokn

Vi har mottatt bekræftelse på at de tar imot stillingene.

Returadresse:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad, prost Jan Otto Myrseth og kapellan Sunniva Gylver.

REDAKSJON

Luthersk Kirketidende, v/*Eyolf Berg*,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Red. sekr.: *Eyolf Berg*.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk og kan sendes til ovenstående e-postadresse.

ABONNEMENT, ADRESSEENDRING O.L.:

Luthersk Kirketidende v/*Eyolf Berg*,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

Pris kr. 525,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 650,- pr. år.
Kontonummer: 3000.14.73669

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 7 annonsemøduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 500,- +mva
2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 900,- +mva
3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 1500,- +mva
4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 1500,- +mva
5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 2000,- +mva
6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 2500,- +mva
7. *Dobbelside* (Høyde 177 mm, bredde 2x127 mm) kr. 4000,- +mva

ISSN 0332-5431

